

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวังน้ำเย็นวิทยาคม อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว จำนวน 24 คน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยกิจกรรม 4 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การสร้างความตระหนัก ประกอบด้วย กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ กิจกรรมเห็นคุณค่า กิจกรรม “ตามรอยเท้าพ่อ” กิจกรรม “เดินตามรอยเท้าพ่อ” กิจกรรมเล่าสู่กันฟังจาก “คำสอนพ่อ” กิจกรรม “เงินทองของมีค่า” กิจกรรมสะท้อนความคิด และกิจกรรมผ่่านพักตระหนักรู้

1.2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ ประกอบด้วย กิจกรรมโครงการ กิจกรรมตลาดนัดพอเพียง กิจกรรมค่ายอาสาสมัคร กิจกรรมการจัดการขยะด้วยสำนึก 5R กิจกรรมธนาคารความดี กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และกิจกรรมการให้ตัวแบบ

1.3 การนำไปประยุกต์ใช้ คือนักเรียนนำความรู้ ความเข้าใจ คุณค่าของแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

1.4 การประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินตนเองของนักเรียน การบันทึกของนักเรียน การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มครูที่ปรึกษา ผู้ปกครองและนักเรียน

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. การสร้างความตระหนัก ส่งผลต่อคุณลักษณะ ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และการมีภูมิคุ้มกัน

2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ ส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียน 3 ด้าน คือ ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และการมีภูมิคุ้มกัน

3. การนำไปประยุกต์ใช้ ส่งผลให้นักเรียนนำความรู้ ความเข้าใจ คุณค่าของแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากกิจกรรมสร้างความตระหนัก และกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

4. การประเมินผล ผู้วิจัยได้ติดตามผลการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้แบบประเมินตนเอง การจดบันทึกของนักเรียน การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มครูที่ปรึกษา ผู้ปกครองและนักเรียน

2. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้แบบประเมินตนเองของนักเรียน ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา พบว่าคุณลักษณะของนักเรียนหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา สูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการวิเคราะห์ด้วยค่าดัชนีประสิทธิผลจากผลการประเมินตนเองของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา พบว่า หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา ค่าดัชนีประสิทธิผลโดยรวม เท่ากับ .6979 แสดงว่า นักเรียนมีคุณลักษณะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมสูงกว่าก่อนการทดลองเท่ากับ .6979 คิดเป็นร้อยละ 69.79 และเมื่อพิจารณารายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ นักเรียนมีความพอประมาณสูงกว่าก่อนการทดลองเท่ากับ .7924 คิดเป็นร้อยละ 79.24 มีเหตุผลสูงกว่าก่อนการทดลองเท่ากับ .6557 คิดเป็นร้อยละ 65.57 และมีภูมิคุ้มกันสูงกว่าก่อนการทดลองเท่ากับ .6479 คิดเป็นร้อยละ 64.79

2.2 ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากการวิเคราะห์ข้อมูล จากการจดบันทึกของนักเรียน การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มครูที่ปรึกษา ผู้ปกครองและนักเรียน พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงครั้งนี้ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 ผลการวิจัยพบว่า การสร้างความตระหนักส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียนด้านความมีเหตุผล ความพอประมาณ และมีภูมิคุ้มกัน ซึ่งสอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2543, หน้า 34)

ที่กล่าวถึงการสร้างความตระหนักไว้ว่า เป็นกระบวนการที่มุ่งฝึกให้นักเรียนเกิดความเอาใจใส่ รับรู้ และเห็นคุณค่าในปรากฏการณ์และพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม สอดคล้องกับ บาแลนไท (Ballantine, 1993, p. 91) ที่กล่าวว่า การสร้างความตระหนักทำให้นักเรียน ได้การลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง จะทำให้เกิดพลังนำไปสู่การพัฒนาความรับผิดชอบใน บทบาทหน้าที่ของแต่ละคน สอดคล้องกับ ทิศนา แจมณี (2551, หน้า 313) ที่กล่าวว่ากระบวนการ สร้างความตระหนักช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ เอาใจใส่ รับรู้ เห็นคุณค่าในปรากฏการณ์ หรือ พฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม สอดคล้องกับ สุพัตรา สุภาพ (2551, หน้า 38 - 40) ที่กล่าวว่า ในการปลูกฝังระเบียบวินัย ปลูกฝัง ความมุ่งมั่น หวัง สอนให้มีทักษะ และสอนให้บุคคลรู้จักบทบาทและทัศนคติต่าง ๆ ของตนเอง เพื่อที่จะพัฒนาให้เป็นสมาชิกที่ดีของ สังคม และนำไปสู่คุณลักษณะที่ดีตลอดชีวิตของบุคคล โดยใช้กระบวนการการจัดเกลาทางสังคมทั้ง ทางตรงและทางอ้อม โดยผู้กระทำการจัดเกลา ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน และกลุ่มอ้างอิง และทิศนา แจมณี (2551, หน้า 313) ที่เสนอแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของ บลูม (Bloom) เพื่อปลูกฝังค่านิยมที่ดีแก่นักเรียนเพื่อนำไปสู่การมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่

- 1) ขั้นการรับรู้ หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมที่ต้องการจะปลูกฝังในตัวผู้เรียน
- 2) ขั้นการตอบสนอง หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับรู้และเกิดความสนใจในค่านิยมนั้น และมีโอกาสได้ตอบสนองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง
- 3) ขั้นการเห็นคุณค่า เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ เกี่ยวกับค่านิยมนั้น แล้วเกิดเห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้น
- 4) ขั้นการจัดระบบ เป็นขั้นที่ผู้เรียนรับค่านิยมที่ตนเห็นคุณค่านั้นเข้ามาอยู่ในระบบค่านิยมของตน และ
- 5) ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติตามค่านิยมที่ตนรับมาอย่างสม่ำเสมอและทำจนกระทั่งเป็นนิสัย

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์ (2550) เรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะ นิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 11 ขั้นคือ 1) สร้างความตระหนัก 2) กำหนดความรับผิดชอบ 3) ให้ความรักความอบอุ่น 4) สร้างความสัมพันธ์ 5) สร้างความมั่นใจ 6) สร้างการมีวินัย 7) ปลูกฝังค่านิยม 8) ส่งเสริมการเรียนรู้ 9) เป็นตัวแบบที่ดี 10) ให้ความช่วยเหลือ และ 11) ให้กำลังใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ (2548) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแนวพุทธวิธีเพื่อสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของเด็กปฐมวัย มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใน 3 ด้าน คือ ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติและการปฏิบัติการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า รูปแบบการสอนมี 8 ขั้นตอน คือ สร้างความตระหนักและ เจตคติ คิดถึงสาเหตุของปัญหา เสนอและคิดทางเลือก วางแผนดำเนินการ

ประเมินทางเลือก ปฏิบัติตามขั้นตอน ประเมินและปรับปรุง วัดประเมินผลและสรุปผล สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 62 - 72) ที่มีนโยบายให้สถานศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกฝนให้นักเรียนมีคุณลักษณะในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจ จัดกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อให้นักเรียนมีทักษะ ค่านิยม เกิดความตระหนัก และเห็นความสำคัญในการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์สิทธิ์ อินทิพย์ (2546) ที่ได้วิจัย เรื่องบทบาทของครูในการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตาก พบว่ามีการจัดกิจกรรมในเชิงรูปธรรมให้นักเรียนได้เกิดความตระหนัก เช่น การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย การด้านสร้างความสำนึกที่จะปฏิบัติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ มีการวางแผน โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างสำนึกและซึมซับค่านิยม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพร แสงภู (2547) เรื่อง การศึกษาการดำเนินกิจกรรมนักเรียนตามโครงการเยาวชนคนศรีสุพรรณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี พบว่า แนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยครูสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและข้อบังคับของสถานศึกษา การประหยัดออมและนิยมไทยและการปฏิบัติตามกฎจราจร สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เข้มทอง ปันคำ (2549) เรื่อง กระบวนการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนบ้านใหม่สามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่าความตระหนักก่อให้เกิดความสามัคคี เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และมีทัศนคติที่ดีต่อกัน มีความพยายามและกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติตามระเบียบของ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรจริย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2552) ได้วิจัย เรื่อง แนวทางการสร้างค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้รูปแบบการสอนบนเว็บ พบว่า แนวทางการสร้างค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ขั้นตอนการเรียนการสอน 3 ขั้นตอนหลัก คือ 1) ขั้นเตรียมก่อนการเรียนการสอน ได้แก่ การปฐมนิเทศและการวัดคะแนนก่อนเรียน 2) ขั้นกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ทบทวนความคิดรวบยอดเกี่ยวกับค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) ขั้นประเมินผล ได้แก่ ประเมินผลงานและสะท้อนค่านิยมที่เหมาะสม

1.2 ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลต่อคุณลักษณะความมีเหตุผล ความพอประมาณ และการมีภูมิคุ้มกัน ซึ่งสอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2542, หน้า 155 - 160) ที่ได้เสนอแนวทางการจัดการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยโดยเฉพาะแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างหลากหลาย ได้แก่ การจัดอบรม การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามความสนใจ หรือโครงการ

จัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การจัดกิจกรรมโฮมรูม ชุมชนพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ชุมชนต่าง ๆ กิจกรรมอาสา โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน โครงการกิจกรรมร่วมกับชุมชน และโครงการศึกษาคุณานอกสถานที่ สอดคล้องกับ จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ (2550, หน้า 160 - 182) ที่ได้สังเคราะห์งานกรณีศึกษาเด็กและเยาวชน โครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) เรื่องกิจกรรมเสริมรายได้จากกิจกรรมโครงการ พบว่ากิจกรรมเสริมรายได้ให้ทางเลือกเป็นกิจกรรมเสริมรายได้จากโครงการ นอกจากจะได้เรียนรู้ทักษะอาชีพและการจัดการการเงินพื้นฐานแล้วยังส่งผลต่อการเรียนรู้เรื่องการรู้เท่าทันในการบริโภคด้วย ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้การวางแผนและตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าและสร้างสรรค์ ส่วนตัวแบบและปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมทางบวก ได้แก่ ตัวแบบแห่งความมีจิตอาสา สอดคล้องกับ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2543, หน้า 314 - 326) ที่ได้สรุปหลักการเรียนรู้จากการสังเกต จากทฤษฎีปัญญทางสังคมของ อัลเบิร์ต แบนดูรา ว่ามนุษย์เรียนรู้จากการทำพฤติกรรมจากการสังเกตตัวแบบ และตัวแบบมีผลต่อมนุษย์ได้หลายด้าน ได้แก่ 1) ตัวแบบทางพฤติกรรม 2) ตัวแบบทางวาจา 3) ตัวแบบสัญลักษณ์ และ 4) ตัวแบบสัมผัส สอดคล้องกับ ทิศนา แจ่มมณี (2551, หน้า 237 - 239) ได้นำเสนอขั้นตอนการพัฒนาอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน โดยการสังเกตจากตัวแบบที่สามารถถ่ายทอดทั้งความคิดและการแสดงออกได้พร้อม ๆ กัน โดยตัวแบบอาจเป็นบุคคลจริงเป็นสัญลักษณ์ วิธีการพัฒนานักเรียนโดยใช้การสังเกตตัวแบบ เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ การช่วยการพัฒนาโดยให้เก็บจำตัวแบบนั้น ให้นักเรียนปฏิบัติตามตัวแบบโดยการช่วยให้นักเรียนได้รับรู้ เห็นคุณค่าหรือเห็นผลที่น่าพึงพอใจของการปฏิบัติ และการลงมือกระทำหรือปฏิบัติจนเกิดพฤติกรรมที่ถาวร สอดคล้องกับงานวิจัยของ นกมล เทียนเพิ่มพูน (2546) ที่ศึกษาเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนายร้อยตำรวจ พบว่า รูปแบบวิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ที่อยู่ในระดับสูงสุดคือ ครูอาจารย์ พฤติกรรมตนเป็นแบบอย่างที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัย เทวินทร์ ดีหล้า (2546) ที่ศึกษาพฤติกรรมและแนวทางการสร้างเสริมจริยธรรมและวินัยของครู โรงเรียนศิริมาตย์เทวี อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่าแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมและวินัยของนักเรียนคือการประพฤติปฏิบัติตนเห็นแบบอย่างที่ดีต่อนักเรียน สังคมและชุมชนในทุก ๆ เรื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล ว่องวานิช และ นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542) เรื่อง ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัย พบว่าแนวทางการพัฒนาคุณธรรมแก่นิสิตนักศึกษาได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2) การสร้างวิชาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมให้นิสิตนักศึกษาได้เรียน 3) การชี้นำตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดี 4) การสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมคุณธรรมในมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับงานวิจัย

ของ พระครูนิวติ์วิริยคุณ (โปธวิชัย, 2549) เรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียน การกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียนคือ ครูผู้สอนควรใส่ใจต่อการแก้ปัญหาความประพฤติของ นักเรียนให้ขวัญกำลังใจแก่นักเรียนและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มงคล ศัยกุล และ ชญานิษฐ์ รุ่งรังสี (2550) เรื่องรูปแบบการเสริมสร้างพฤติกรรม “การดำรงชีวิต ที่พอเพียงตามแนวพระราชดำริ” ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ พบว่า รูปแบบการ เสริมสร้างพฤติกรรมดำรงชีวิตที่พอเพียงตามแนวพระราชดำริ คือใช้กระบวนการพัฒนา ตนเอง อันได้แก่ การพัฒนาจิตใจ ด้านสังคม ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้าน เทคโนโลยี และด้านเศรษฐกิจ

2. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะด้านความมีเหตุผล ซึ่งประกอบด้วยการรู้ เหตุและผล และการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548 ก, หน้า 1 - 5) ที่ให้ความหมายว่า ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัย ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 62 - 72) ที่ได้เสนอหลักการปฏิบัติตน และดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าให้ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล บนพื้นฐานของ ความถูกต้อง โดยใช้สติปัญญา มีความรอบรู้ และรอบคอบในการคิด พุค ทำ โดยยึดทางสายกลาง ในการปฏิบัติ สอดคล้องกับ ทองทิพพา วิริยะพันธ์ (2550, หน้า 12 - 15) ที่กล่าวว่า หลักการของ ความพอเพียงตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือการใช้เหตุผลในการตัดสินใจและตั้งอยู่บนฐานของ ความไม่ประมาท และใช้สติปัญญาในการพิจารณาเรื่องราวต่าง ๆ ไม่หลงใหลไปกับกระแสวัตถุนิยมซึ่งจะนำไปสู่การใช้จ่ายเกินตัว หรือการใช้เงินอย่างไม่คุ้มค่า สอดคล้องกับ กนกศักดิ์ แก้วเทพ (2550, หน้า 24) ที่กล่าวว่าแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การยึดมั่นในความมีเหตุผล และ มีความซื่อสัตย์สุจริต สอดคล้องกับ สุรางค์ จันทวานิช และวรรณิ์ ไทยานันท์ (2541, หน้า 119 - 120) ที่ได้เสนอตัวชี้วัดความมีเหตุผล ได้แก่ การเปรียบเทียบรายได้และรายจ่าย มีปัจจัย 4 การเก็บออม มีที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน มีงานทำ พึ่งตนเองได้ ครอบครัวอบอุ่น มีสุขภาพกายและใจที่ดี และมี ธรรมชาติแวดล้อมที่ดี สอดคล้องกับ เย็นใจ เลาหวนิช (2550, หน้า 4) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมการใช้ เหตุผลในการคิดและการทำภายใต้เงื่อนไขความรู้ และคุณธรรม เงื่อนไขความรู้ประกอบด้วยพฤติกรรม การกำหนดเป้าหมาย พฤติกรรมการวางแผน และพฤติกรรมการตัดสินใจด้วยการใช้ปัญญา ส่วน

เงื่อนไขคุณธรรมประกอบด้วย พฤติกรรมความซื่อสัตย์สุจริต พฤติกรรมความเพียรความอดทน พฤติกรรมการพึ่งตนเอง พฤติกรรมการแข่งขัน ได้แก่ ความไม่โลภและการช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกันและกัน สอดคล้องกับ โกศล มีคุณ (2552, หน้า 2) ที่อธิบายว่า ความมีเหตุผล ทำให้บุคคลได้ใช้ข้อมูลเพื่อการคิดแก้ปัญหา ตัดสินใจ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ มีเหตุผลและน้ำหนักในการอธิบาย ทำให้ได้คิดอย่างรอบคอบ คิดถึงสภาพแวดล้อม คิดถึงผลที่เกิดตามมาทั้งกับตนเอง และผู้อื่น ความมีเหตุผล จึงประกอบด้วย การคิดแบบมีเหตุและผล และการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สหทัย พลปัดพี (2548) เรื่องการนำเสนอแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนชนบท 3 แห่ง ในภาคใต้

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบ่งเป็น 3 ประการคือ 1) มีเหตุผล ได้แก่ ไม่ประมาท รู้ถึงสาเหตุ พิจารณาค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ 2) พอประมาณ ได้แก่ พอประมาณกับศักยภาพของตน พอประมาณกับสภาพแวดล้อม และไม่โลภเกินไปจนเบียดเบียนผู้อื่น และ 3) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ได้แก่ พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ พึ่งตนเองได้ทางสังคม คำนึงถึงผลกระทบมากกว่าระยะสั้น รู้เท่าทันและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2543, หน้า 5) ที่เสนอว่า คุณสมบัติของคนที่ดีดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีความรอบรู้ที่เหมาะสม มีความรอบคอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียรพยายาม มีสติ และมีปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริกุล คำรงมณี (2546) เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับชีวิตแบบพุทธของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทโดยเปรียบเทียบกับเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า หลักคำสอนทางสายกลาง เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับความพอดีและพอเพียงในเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การแก้ปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาต่าง ๆ ของสังคมได้ โดยการแก้ปัญหาและป้องกันก่อนที่จะปัญหาเกิดด้วยการให้ความเข้าใจต่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องโดยต้องเริ่มที่ใจหรือสัมมาทิฐิ ก่อน จากนั้นจึงนำไปสู่การปฏิบัติตนโดยยืนอยู่บนหลักการของความพอประมาณ มีเหตุผลและพึ่งตนเองได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สร้อยทิพย์ ทองใหญ่ (2551) เรื่อง การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการพัฒนาระการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบบูรณาการ “ชุมชนศรัทธากับเศรษฐกิจพอเพียง” ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความอดทน ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน และความภูมิใจในท้องถิ่น

2.2 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะด้านความพอประมาณ ซึ่งประกอบด้วย การไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และการพึ่งตนเองด้านการเรียน สอดคล้องกับสำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548 ก, หน้า 1 - 5) ที่ให้ความหมายความพอประมาณว่า หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิต และการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ สอดคล้องกับแนวคิดของสุทธิพร บุญส่ง (2550, หน้า 47) ที่กล่าวว่าความพอประมาณอย่างมีเหตุผลนั้น จะต้องตระหนักถึงการทำอะไรที่ไม่เกินตัวจนเกินไป ไม่โลภ การดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามขั้นตอน ไม่ก้าวกระโดดจนเกินไป คิดถึงความพอดี ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 62 - 72) ที่ได้เสนอหลักการปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า ควรปฏิบัติตนให้มีความพอประมาณ รู้จักการประมาณตน รู้จักศักยภาพของคนที่มียู่ และรู้จักสภาพแวดล้อมของชุมชนและสังคมที่อาศัยอยู่ สอดคล้องกับ ทองทิพพา วิริยะพันธ์ (2550, หน้า 12 - 15) ที่กล่าวว่าเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับความพอประมาณ โดยยึดหลักความมีเหตุผลกำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอรรถภาพ ดำรงชีวิตอย่างพึงตนเองได้ สอดคล้องกับ สุเมธ ตันติเวชกุล (2548, หน้า 22 - 23) ที่กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงคือการหันมายุติทางสายกลาง มีความพอประมาณในการดำรงชีวิต โดยการหลักการพึ่งตนเอง 5 ประการ คือ พึ่งตนเองทางจิตใจ ทางสังคม ทางธรรมชาติ ทางเทคโนโลยี และทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับ พระเทพเวที (ประยุตต์ ปยุตโต) (2532, หน้า 76 - 77) ที่สรุปว่า ความพอประมาณ คือ พอดีโดยใช้ทางสายกลาง คือ การไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น และสอดคล้องกับ สมพร เทพสิทธิ์า (2549, หน้า 36) ที่กล่าวว่า ความพอประมาณ คือ การปฏิบัติตามทางสายกลาง จะต้องเป็นการปฏิบัติที่พอเหมาะ พอดี กินพอประมาณ พักผ่อนพอประมาณ ออกกำลังกายพอประมาณ มีการสังคมพอประมาณ ไม่เห็นแก่ตัว สอดคล้องกับ เย็นใจ เลาหวนิช (2550, หน้า 4) ที่กล่าวว่า ความพอเพียงคือพฤติกรรมยึดวิถีทางสายกลางหรือความพอประมาณภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม เงื่อนไขความรู้ประกอบด้วยการใช้ปัญญา ส่วนเงื่อนไขคุณธรรมประกอบด้วย พฤติกรรมความซื่อสัตย์สุจริต พฤติกรรมความเพียรความอดทน พฤติกรรมการพึ่งตนเอง และพฤติกรรมการแบ่งปัน สอดคล้องกับ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2552, หน้า 11) ที่กล่าวว่า ความพอประมาณเป็นการกระทำที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นและมีพฤติกรรมการพึ่งตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมศักดิ์ ลาดี (2543) เรื่อง การศึกษาการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี พบว่า คุณสมบัติของคน que ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ รู้จักพึ่งตนเอง ดำรงชีวิตอย่างมีศักยภาพมีความสามารถในการบริหารจัดการ รู้จักคิด รู้จักระบบ มีความขยัน อดทน ไม่ท้อถอย มีความสามัคคี มีการแสวงหาความ

ร่วมมือ มีการรวมกลุ่ม และความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นคณะเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่าย มีการศึกษาข้อมูล ข้อความรู้ และนำมาปฏิบัติงานและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รู้จักการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล และรู้จักพัฒนาตนเอง

2.3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะด้านการมีภูมิคุ้มกัน ซึ่งประกอบด้วย การมองโลกในแง่ดี การป้องกันความเสี่ยงและการจัดการกับความเครียด สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548 ก, หน้า 1 - 5) ที่ให้ความหมายว่า การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีว่า หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 62 - 72) ที่ได้เสนอหลักการปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า ควรมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ สอดคล้องกับสุเมธ ตันติเวชกุล (2548, หน้า 22 - 23) ที่กล่าวว่า การสร้างระบบภูมิคุ้มกันภายนอกและภายใน ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และระมัดระวังในการนำวิชาการมาใช้ ต้องมีสำนึกในคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม มีความอดทน มีความเพียร มีสติปัญญาและรอบคอบ สอดคล้องกับสุรางค์ จันทวานิช และวรรณิ์ ไทยานันท์ (2541, หน้า 2) ที่ได้เสนอตัวชี้วัดภูมิคุ้มกัน ซึ่งประกอบด้วย ภูมิคุ้มกันด้านกายภาพ ได้แก่ ภาวะที่ไม่เสี่ยง คือ หินี่สนน้อยกว่าทรัพย์สิน ส่วนภูมิคุ้มกันด้านจิตใจ ได้การรู้ทันสถานการณ์ การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับสำนักงานคณะปฏิรูประบบประกันสุขภาพแห่งชาติ (2549, หน้า 13) ที่สรุปว่า การมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง ทุกการกระทำ การตัดสินใจ การลงทุนต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลคำนึงถึงเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ สอดคล้องกับ งามดา วรินทร์านนท์ (2552, หน้า 6) ที่ให้ความหมายว่า ภูมิคุ้มกัน คือ การมีความพร้อมทางการรู้คิด มีแรงจูงใจ และมีวุฒิภาวะทางอารมณ์สูงพอที่จะจัดการกับสถานการณ์ที่ยั่ว ภูมิคุ้มกันที่ดีประกอบด้วย การมีสติสัมปชัญญะ การมองโลกในแง่ดี การป้องกันความเสี่ยง และการจัดการจัดการความเครียดอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สหทัยา พลปัดพี (2549) เรื่องการนำเสนอแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนชนบท 3 แห่ง ในภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีภูมิคุ้มกัน ได้แก่ พึ่งตนเองได้ ทางเศรษฐกิจและสังคมคำนึงถึงผลประโยชน์ยาว รู้เท่าทันและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง คุณลักษณะด้านภูมิคุ้มกันที่เกี่ยวข้องกับการมองโลกในแง่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของเชียร์ และคณะ (Scheier et al., 2001,

pp. 189 - 216) เรื่อง การมองโลกในแง่ดีและการมองโลกในแง่ร้าย พบว่าบุคคลที่มองโลกในแง่ดี จะเห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้เลวร้ายไปทั้งหมด ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น การมองโลกในแง่ดี มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโต ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สอดคล้องงานวิจัยของ อาทิตา กลับเพิ่มพูล (2549) เรื่องการมองโลกในแง่ดี บุคลิกภาพห้ำหั่นประกอบ และความสามารถ ในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค พบว่า การมองโลกในแง่ดี มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถ ในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค สอดคล้องกับคุณลักษณะการป้องกันความเสี่ยงของ ดาห์เลน และ ไวท์ (Dahlen & White, 2006, pp. 903 - 915) ที่กล่าวว่า การป้องกันความเสี่ยง เป็นการป้องกันอันตราย หรือการช่วยจากสิ่งที่ไม่ดี หรือสิ่งที่ขัดกับกฎระเบียบ บุคคลที่ชอบความเสี่ยงมักไม่ตระหนักถึง ผลเสียต่อตนและสังคม โดยคิดว่าการกระทำนั้นน่าจะเป็นประโยชน์มากกว่าโทษ และผลการวิจัย ด้านภูมิคุ้มกันที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกับความเครียดสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรณพร วรรณลักษณ์ (2548) เรื่องการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนวัยรุ่นพบว่า ความสามารถในการจัดการ กับความเครียดเป็นการจัดการกับอารมณ์ของตน สามารถเลือกใช้วิธีการจัดการกับอารมณ์ได้อย่าง เหมาะสม สามารถรู้สาเหตุของความเครียด เรียนรู้วิธีการควบคุมระดับความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย และหลีกเลี่ยงสาเหตุ พร้อมทั้งเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย

1. จากผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกกิจกรรมส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และ การมีภูมิคุ้มกันสูงขึ้น ดังนั้น โรงเรียนควรสร้างเครือข่ายเพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร่วมมือ ในการนำรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในการ พัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน

2. โรงเรียนควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะด้านการมีภูมิคุ้มกันเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. วิจัยเพื่อสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะด้านการมีภูมิคุ้มกัน
2. ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษา ในระดับชั้นต่าง ๆ